

COVID-19 μια νέα μορφή ολοκληρωτισμού.

Του Αρχιμ. Μιχαήλ Κανέλου, Προϊστάμενου Ι. Ν. Αγίου Τρύφωνος Τερψιθέας
Γλυφάδας, Δ/ρος Επικοινωνιακής Θεολογίας ΕΚΠΑ.

Χριστός Ανέστη!

Δεν είναι λίγες οι φορές που θέλησα να γράψω κάποια πράγματα για την κατάσταση στην οποία έχουμε περιέλθει το τελευταίο διάστημα με όλο τον Πλανήτη αλλά δεν το τόλμησα, όχι από αδυναμία η φόβο αλλά από διάκριση γιατί υπάρχουν σαφώς εμπειρότεροι και σοφότεροι Κληρικοί και Λαϊκοί να το πράξουν.

Έρχομαι όμως σήμερα κινούμενος από αγάπη προς τους ανθρώπους του Τόπου μας που ανήκουν στο Ποίμνιο του Χριστού μας, να εκφράσω ορισμένες διαπιστώσεις και σκέψεις από την ενασχόληση, διαδικασία και έρευνα μου στον Eric Arthur Blair, γνωστό περισσότερο με το συγγραφικό του ψευδώνυμο Τζωρτζ Όργουελ και το έργο του 1984 όπου περιγράφει την ανάδειξη των-ολοκληρωτικών καθεστώτων, τον φόβο για την αντικειμενική αλήθεια κ.ά.

Εξ'αρχής καταθέτω ότι δεν έχω την πρόθεση με τα γραφόμενα μου να χαρακτηρίσω πρόσωπα, θεσμούς, διάφορες ομάδες και κόμματα αλλά να προσφέρω τροφή για σκέψη και προβληματισμό.

Ο Όργουελ λοιπόν, ησχολήθη με την κατασκευή του ολοκληρωτικού κράτους και τον τρόπο δια του οποίου αυτό ασκεί την εξουσία και τη δύναμή του στους κατοίκους του.

Μέσα από τη θεωρία του «Μεγάλου Αδελφού» υπεστήριξε ότι οι δυτικές δημοκρατίες κινούνται προς την στιγμή εκείνη που θα απομακρυνθούν από τα ευγενή ιδανικά της δημοκρατίας, ενώ ευρίσκονται εγγύτερα στο να εισέλθουν στον χώρο του ολοκληρωτισμού, ο οποίος αλλάζει τις ιδέες περί δικαιοσύνης, ελευθερίας και πολιτικής χειραφέτησης.

Θεώρησε ότι οι δημοκρατίες της Δύσης έχουν ενταχθεί σε μια παθολογική κατάσταση, ενώ πίστευε σθεναρά ότι ο πολιτισμός οδεύει προς τον ολοκληρωτισμό.

Ο συγγραφέας δίδει στοιχεία των ολοκληρωτικών καθεστώτων, τα οποία συγκροτούν μια νέα μορφή εξουσίας.

Τα στοιχεία αυτά δεν είναι άλλα από τον «Μεγάλο Αδελφό», τον αυταρχικό έλεγχο, τις μυστικές υπηρεσίες, την ανάδειξη ενός κράτους που βασίζεται στην τιμωρία και ποινικοποιεί ένα πλήθος συμπεριφορών, ενώ παράλληλα επενδύει σε οργανώσεις που παράγουν τη βία.

Ο Όργουελ δεν θέλησε μόνο να περιγράψει στο έργο του τον ολοκληρωτισμό, αλλά σκοπός του ήταν να εξηγήσει πώς προέκυψαν τα ολοκληρωτικά συστήματα.

Απεπειράθη να καταλάβει το «γιατί» και το «πώς» της σταλινικής Ρωσίας, της χιτλερικής Γερμανίας και της Ωκεανίας με τον «Μεγάλο Αδελφό».

Για τον συγγραφέα, ο ολοκληρωτισμός προέκυψε από την άσκηση της απόλυτης εξουσίας. Όπως πολλοί άλλοι συγγραφείς που ησχολήθησαν με τον ολοκληρωτισμό, θεώρησε και ο ίδιος ότι οι μοντέρνοι δικτάτορες διέφεραν από τα αυταρχικά καθεστώτα του παρελθόντος.

Η πλειονότητα των παρελθόντων τυράννων κυβερνούσε με τη δύναμη εξασφαλίζοντας την υπακοή των υπηκόων με τη σωματική βία.

Για τον Όργουελ, οι ολοκληρωτικές κυβερνήσεις κερδίζουν τη συναίνεση των ανθρώπων με το να διαμορφώνουν τις κατάλληλες συνθήκες στις οποίες τα ψεύδη θεωρούνται ως καθαρή αλήθεια.

Ο Όργουελ παρατήρησε το φαινόμενο του ολοκληρωτισμού στον ισπανικό εμφύλιο πόλεμο.

Σκοπός των ολοκληρωτικών κυβερνήσεων είναι να γράψουν εκ νέου την ιστορία.

Οι φωτογραφίες “ρετουσάρονται”, τα επίσημα αρχεία γράφονται εκ νέου, ενώ τα σχολικά βιβλία παρουσιάζουν αλλοιωμένη την ιστορία.

Από τα παραπάνω καταλαβαίνει κάποιος ότι σκοπός των ολοκληρωτικών καθεστώτων είναι να βρίσκονται οι πολίτες ευθυγραμμισμένοι μ’ αυτά όπως ένας στρατιώτης με τους ανωτέρους του.

Είμαι βέβαιος ότι ένα από τα αποτελέσματα του ολοκληρωτισμού είναι η υπονόμηση της δυνατότητας να ορίζει κάποιος τη ζωή του και να στοχάζεται. Μια άλλη συνέπεια είναι η αύξηση της βιαιότητας.

Το πιο τρομακτικό πράγμα σχετικά με τον ολοκληρωτισμό δεν είναι ότι διαπράττει θηριωδίες, αλλά ότι επιτίθεται στην αντικειμενικότητα της αλήθειας.

Σε όλα αυτά αποκαλύπτονται και οι πνευματικές προεκτάσεις του ολοκληρωτισμού.

Η πρακτική του ολοκληρωτισμού για το οργανωμένο ψεύδος συντελείται μόνο όταν τα άτομα απολέσουν την ικανότητα να κρίνουν αυτόνομα οποιοδήποτε αίτημα.

Ο ολοκληρωτισμός δεν θέλει απλά να αλλάξει τους βασικούς κανόνες του λεξιλογίου όπως η αλήθεια και η πραγματικότητα, αλλά θέλει οι άνθρωποι να σκέφτονται και να κρίνουν με τον τρόπο που το ίδιο θέλει.

Το θέμα είναι ότι οι άνθρωποι πρέπει να θεωρούν ότι μόνοι τους έχουν φτάσει σε μια απόφαση, η οποία να μην έρχεται σε αντίθεση με τα συμφέροντα του καθεστώτος.

Η εν λόγω σκόπευση απαιτεί με άορατο τρόπο τη συμμόρφωση των πολιτών στις διαταγές του.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει ο τρόπος με τον οποίο η σκόπευση προωθεί τους κανόνες που ακολουθούν οι άνθρωποι.

Σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν η «Διπλή Σκέψη» και ο «Μεγάλος Αδελφός», ο οποίος ελέγχει την πραγματικότητα.

Αναμένεται από δηλαδή από τους Πολίτες να προσαρμόσουν τις απόψεις τους σχετικά με την πραγματικότητα σύμφωνα με τις επιθυμίες του, ενώ αργότερα καλούνται να πιστέψουν ότι όσα μέχρι τότε πίστευαν είναι ψευδή.

Οι Πολίτες πρέπει όχι μόνο να πιστέψουν ότι ορισμένα γεγονότα συνέβησαν στο παρελθόν, αλλά να προσαρμόσουν τις αναμνήσεις του παρελθόντος κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να ανακαλούν στην μνήμη ό,τι το καθεστώς θέλει.

Το προφητικό θα έλεγα έργο του Όργουελ ασχολείται και με τα θέματα της ελευθερίας, της κοινωνίας και της αλήθειας.

Ο Όργουελ προτίθεται να δείξει ότι η ελευθερία της σκέψης μπορεί να κατακτηθεί μόνον όταν κάποιος είναι ελεύθερος να έχει τη δική του άποψη για τα γεγονότα.

Μια τέτοια ελευθερία μπορεί να καλλιεργηθεί σε μια γνήσια κοινωνία.

Το 1984 αποπειράται να «ευαισθητοποιήσει» τους αναγνώστες και να προβάλλει ότι η σκληρότητα συνιστά κατάσταση με αρνητικό αξιολογικό πρόσημο.

Η σκληρότητα αναδύεται σε έναν κόσμο όπου αυτά τα τρία στοιχεία πλέον δεν υπάρχουν. Με αυτό τον τρόπο διαμορφώνονται τα ολοκληρωτικά καθεστώτα.

Στόχος είναι η ύπαρξη ενός κράτους στο οποίο όλοι οι άνθρωποι είναι ελεύθεροι να εκφέρουν λόγο, ωστόσο υπό την προϋπόθεση ότι θα συμφωνούν με αυτά που ορίζει η ηγεσία.

Έτσι, προκύπτει η ομοιομορφία ή και η μαζικοποίηση. Μια κοινωνία με πραγματικά ελεύθερους ανθρώπους διαθέτει υψηλό ποσοστό συναίνεσης, ενώ η έντονη διαφωνία είναι ευπρόσδεκτη.

Μια από τις αρετές του έργου είναι ότι προβάλλει τις τεχνικές του ελέγχου της σκέψης και της διαστρέβλωσης της αλήθειας.

Το έργο εστιάζει σε τέσσερις τεχνικές. Η πρώτη αφορά στα συναισθήματα, τα οποία υπηρετούν την επίσημη ιδεολογία.

Με βάση αυτή την τεχνική, τα άτομα δεν μπορούν να αντιληφθούν τις αναλογίες και τα λογικά λάθη.

Οι τεχνικές του «μαύρου - άσπρου» και της «διπλής σκέψης» αποπειρώνται να εξομαλύνουν τη σχέση της ιδεολογίας με την πραγματικότητα.

Σκοπός του «άσπρου - μαύρου» είναι να εξουδετερώσει την αλήθεια.

Σύμφωνα με αυτή την τεχνική, κάποιος πιστεύει ότι το μαύρο είναι άσπρο, παρόλο που γνώριζε το αντίθετο, ενώ θεωρεί ότι ποτέ δεν πίστεψε το αντίθετο.

Η «διπλή σκέψη», με τη σειρά της, συνδέεται με την ικανότητα κάποιου να χειρίζεται μια ιδέα για το παρελθόν με τέτοιο τρόπο ώστε οι αναμνήσεις να μην έρχονται σε σύγκρουση με αυτά που ορίζει η ηγεσία.

Φράσεις όπως «άσπρο - μαύρο», «διπλή σκέψη» αποτελούν παραδείγματα της «Νέας γλώσσας», δηλαδή της τέταρτης τεχνικής που αναλύει ο Όργουελ στο 1984.

Αν τα ολοκληρωτικά κράτη στοχεύουν ώστε η επίσημη ιδεολογία να είναι ελκυστική και να συμφωνούν όλοι με το περιεχόμενό της πρέπει να δημιουργήσουν και τις κατάλληλες συνθήκες στις οποίες οι άνθρωποι δεν θα μπορούν να αντιδράσουν.

Η μορφή του «Μεγάλου Αδελφού» στο έργο δείχνει ότι, για να πραγματοποιηθούν τα ανωτέρω θα πρέπει να υπάρξει ένα άτομο στο οποίο προσωποποιείται η κεντρική εξουσία.

Παρόλο που οι ολοκληρωτικές κυβερνήσεις είναι γραφειοκρατικές, γίνονται ελκυστικές με την ανάδειξη ενός προσώπου που έχει «θεϊκά» χαρακτηριστικά.

Όπως ο Στάλιν και ο Χίτλερ έτσι και ο «Μεγάλος Αδελφός» εκμεταλλεύεται τα καταπιεσμένα θρησκευτικά ένστικτα.

Το 1984 του Όργουελ συνδέεται με την παρακολούθηση, η οποία αποτελεί ένα είδος ελέγχου της συμπεριφοράς.

Στόχος είναι οι άνθρωποι γνωρίζοντας ότι παρακολουθούνται να συμπεριφέρονται με προσοχή.

Τα άτομα πρέπει να διασφαλίσουν ότι η συμπεριφορά τους δεν προδίδει ακατάλληλες σκέψεις.

Με αυτό τον τρόπο οι άνθρωποι καταλήγουν να απορροφούν την κυρίαρχη ιδεολογία απλώς και μόνο για να επιβιώσουν.

Είμαι σίγουρος ότι η θεωρία του «Μεγάλου Αδελφού» έρχεται στη σκέψη αυτού που θα σκεφτεί τις αποκαλύψεις που έγιναν από τους πληροφοριοδότες Chelsea Manning, Jeremy Hammond και Edward Snowden σχετικά με τις ανομίες της αμερικάνικης κυβέρνησης και τις εταιρικές κατασκοπείες.

Κάθε ένας από αυτούς ανέδειξε μια κυβέρνηση που με μη νόμιμο τρόπο κατασκόπευσε εκατομμύρια ανθρώπους που δεν εθεωρούντο τρομοκράτες και δεν είχαν διαπράξει κάποιο έγκλημα.

Αυτή η κυβέρνηση συγκέντρωσε τα δεδομένα από κάθε ηλεκτρονική πηγή, τα ταξινόμησε και μετά πιθανώς τα χρησιμοποίησε για εκβιασμό ή εκφοβισμό.

Ο Όργουελ πρόβαλε την εικόνα της σύγχρονης κατάστασης όπου η ιδιωτικότητα δεν υπολογίζεται ως ένα βασικό ανθρώπινο δικαίωμα, ούτε αποτελεί στοιχείο μιας υγιούς και ακμάζουσας δημοκρατίας.

Στη δυστοπία του Όργουελ το δικαίωμα στην ιδιωτικότητα κατ'άπατάται, ωστόσο αυτές οι παραβιάσεις δείχνουν κάτι περαιτέρω από την καταπάτηση της ιδιωτικής ζωής.

Το αίτημα για προστασία της ιδιωτικότητας συνδέεται με την ηθική και πολιτική αρχή ενός ολοκληρωτικού καθεστώτος.

Ο συγγραφέας αποπειράται να προειδοποιήσει σχετικά με τους κινδύνους του ολοκληρωτισμού, τη διάβρωση της γλώσσας και την ανάδειξη καθεστώτων που κατασκοπεύουν τους πολίτες.

Ο Όργουελ προβάλλει ένα εφιαλτικό μέλλον, όπου η καθημερινή ζωή θα είναι δύσκολη υπό από τον έλεγχο του κράτους.

Μ' αυτό τον τρόπο παρουσιάζεται μια κοινωνία που έχει σαν σλόγκαν της τη φράση «η άγνοια είναι δύναμη» και που καθοδηγείται από τα ΜΜΕ, την εκπαίδευση και την πολιτική.

Το 1984 του Όργουελ αποτελεί μια μεταφορά της παγκόσμιας επιτήρησης, του ολοκληρωτισμού και της καταστολής αυτών που διαφωνούν.

Οι μέθοδοι που περιγράφει ο συγγραφέας όπως οι τηλεθόνες θεωρούνται ήδη υπερβαθέντα μέσα επιτήρησης σε σχέση με αυτά που χρησιμοποιούνται τις πρώτες δεκαετίες του 21ου αιώνα για την κατασκοπία.

Ο Όργουελ θα είχε εκπλαγεί από τον σύγχρονο και ανανεωμένο «Μεγάλο Αδελφό» και την απειλή της παρακολούθησης, η οποία στην εποχή μας ενισχύεται από τη νέα τεχνολογία.

Αυτή θεωρείται επικίνδυνη για την προσωπική ζωή των πολιτών.

Ο Όργουελ δεν θα μπορούσε ποτέ να φανταστεί ότι οι κρατικές υπηρεσίες θα συγκέντρωναν δεδομένα από εκατομμύρια τηλεφωνήματα και μηνύματα, ούτε είχε προβλέψει ότι οι κυβερνήσεις θα διάβαζαν το περιεχόμενο των ηλεκτρονικών μηνυμάτων και των συνομιλιών από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

Ο Snowden και άλλοι έδειξαν τον κίνδυνο της παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Ωστόσο, οι απόψεις τους πρέπει να συνδεθούν με την ανάδειξη των διαδικτυακών κοινωνιών, την παγκόσμια εξουσία και την παρουσία ενός ολοκληρωτικού ήθους που ορίζει τον κρατικό έλεγχο.

Η κυριαρχία του κράτους για τον Όργουελ είχε άμεση σχέση με την καταπίεση, την έλλειψη της ιστορικής μνήμης και την μετατροπή της αλήθειας σε ψεύδος. Κάθε ελευθερία κινδυνεύει από το ολοκληρωτικό καθεστώς.

Το ολοκληρωτικό καθεστώς από κοινού με το δημοκρατικό ιδεώδες, το οποίο στηρίζεται στο δικαίωμα για ιδιωτικότητα και την ικανότητα της αυτόνομης σκέψης έχουν μεταβληθεί από τη νεοφιλελεύθερη τάξη.

Το έργο του Όργουελ μετατρέπεται από ένα ρεαλιστικό μυθιστόρημα σ' ένα πραγματικό ντοκιμαντέρ ή πιο σωστά σε μια μορφή «ριάλιτι», όπου η ιδιωτικότητα και η ελευθερία έχουν αλλάξει, ενώ κυριαρχεί το εφήμερο.

Το δικαίωμα της ιδιωτικότητας και της ελευθερίας βρίσκονται αντιμέτωπα με τη ναρκισσιστική κουλτούρα και τον καπιταλισμό.

Τα δυο τελευταία στοιχεία μετατρέπουν κάθε σχέση σ' ένα είδος εμπορίου, ενώ ο καθ' ημέραν βίος βρίσκεται στο επίκεντρο της αγοράς, του κράτους και των ιδιωτικών εταιρειών.

Σ' έναν κόσμο που δεν υπάρχει κάποια φροντίδα, ευσπλαχνία, προστασία και ελευθερία, οι άνθρωποι απομακρύνονται από τη δημόσια ζωή και το κοινό καλό.

Ο πολιτισμός, δηλαδή ο φορέας της δημόσιας μνήμης, της παιδείας και των διδαγμάτων της ιστορίας χάνει σταδιακά τη δύναμή του, ενώ τη θέση του λαμβάνει ο καπιταλισμός που «καθιστά αδύνατη οποιαδήποτε αναγνώριση κοινών συμφερόντων και στόχων».

Η ύπαρξη ενός κράτους που βασίζεται στην τιμωρία καθώς επίσης η ηθελημένη αμνησία του πολιτισμού δημιουργούν φόβο και απάθεια.

Με τα άτομα να υποκύπτουν κατά μάλλον ή ήττον στις αλλαγές που πραγματοποιούνται στον καθ' ημέραν βίο δεν υπάρχει κάτι που να μπορεί να εμποδίσει τη συλλογική αδιαφορία και την ανάπτυξη ενός πολιτισμού που βρίσκεται υπό επιτήρηση.

Συμπερασματικά θα έλεγα ότι σύμφωνα με τον Καρλ Γιόακιμ Φρήντριχ, όσο ισχυρός και αν είναι ο ολοκληρωτικός μηχανισμός, πάντα υφίστανται ορισμένοι χώροι που δεν μπορεί να διαπεράσει πλήρως η εξουσία του ολοκληρωτισμού: «νησίδες αποχωρισμού» τις αποκαλεί ο ίδιος.

Πρόκειται για την Οικογένεια, την Εκκλησία, το Πανεπιστήμιο και τον Στρατό.

Τελειώνοντας γιατί ίσως και να κούρασα κάποιους αδελφούς θέλω να πω ότι:

Η Ορθοδοξία ευρίσκεται απέναντι σε κάθε απρόσωπη πραγματικότητα που σκοπό έχει να μαζοποιήσει τους ανθρώπους.

Η στάση αυτή γίνεται εμφανή μέσα από το κήρυγμα και την πατερική διδασκαλία. Ο Χριστός ενσαρκώνει την αλήθεια.

Ο πιστός μπορεί να βιώσει αυτή την αλήθεια μόνο αν συμμετέχει στην κοινωνία της αλήθειας του Χριστού.

Η αδελφική κοινωνία των ανθρώπων, που συνδέεται με τη διδασκαλία του Χριστού, χαρακτηρίζεται από το «τερπνόν» και το «κάλόν».

Η εσχατολογική προοπτική που δίδει η Ορθόδοξη Εκκλησία φέρει τα πράγματα στις συμβατικές διαστάσεις τους.

Η πιο σωστή προϋπόθεση για την αντιμετώπιση αυτών των προβλημάτων είναι η σχετικοποίηση.

Τα προβλήματα διευρύνονται στην οπτική των ανθρώπων, ενώ οι ίδιοι συνθλίβονται από αυτά.

Η προσπάθεια για επίλυση των προβλημάτων δεν πρέπει να είναι σπασμωδική, αλλά πρέπει να έχει ως γνώμονα τη σχετικοποίηση μέσα στην εσχατολογική προοπτική. Αυτή δίδει τη λύση στα προβλήματα του ανθρώπου.

Με την εσχατολογική προοπτική δεν υφίσταται η αντίθεση θανάτου και ζωής. Με τον θάνατο δεν περατούται η ζωή.

Η παρούσα ζωή θεωρείται ότι είναι η αρχή της μέλλουσας που βρίσκεται δίπλα στον Θεό. Η χριστιανική ζωή έχει άμεση σχέση με την υπερβατική προοπτική.

Πρόκειται για μια ζωή που «φύεται μεν εν τώδε τω βίω και τας αρχάς εντεύθεν λαμβάνει, τελειούται δε επί του μέλλοντος, επειδάν εις εκείνην αφικώμεθα την ημέραν».

Η προοπτική αυτή στηρίζεται στο μυστήριο της θείας Ευχαριστίας και επιδρά σημαντικά στην προσωπική και κοινωνική ζωή των πιστών.

Η προοπτική αυτή δίδει ένα ιδιαίτερο φως στα πράγματα και στους ανθρώπους.

Καλή υπομονή, επιμονή, προσευχή και προσοχή.

Πηγή : <https://axrhstou.blogspot.com/>